

DENİZLERİN MUHTEŞEM CANAVARI KÖPEKBALIĞI

Bir yandan diğer yana dalgalanan bütün vücudu kaygandır. Derisi inanılmaz derecede güçlü kasları belirleyen binlerce ipeğimsi çizgi ile doludur. Kafası sudaki hızının ritmine uygun olarak yavaş yavaş soldan sağa, sağdan sola hareket eder. Sadece gözü sabittir. Avını, belki de düşmanını bir saniye bile gözden kaçırmamak için bakışları avının üzerine dikilmiştir.

Birden bire ortaya çıkışında olduğu gibi sonsuz inceliğinde de mucizevi bir özellik vardır. Sessizce süzülmesi sanki bir baledir. Tehdit edici bir havası veya saldırganlığı olmadığı halde gene de korku yaratır. Cinayet, bu ideal vücut yapısının, buz mavisi derinin, güçlü ve büyük kuyruk asıl görevidir.

Hint Okyanusu'nun 33 m. derinliğinde ki berrak sularca, büyük mavi köpek balığı, neslinin doğuşundan bu yana hiç değişmeyen stili ile yaklaşır. Gerçekten büyük bir hayvandır. 2 metreye yaklaşan boyu, en keskin jiletten bile daha keskin diş sıraları ile dolu çenesi ile korkunç bir görünümü vardır.

30 knottan daha hızlı yüzebildiği halde, ben su yüzüne doğru yükselirken etrafımda dönmeye başlar. Çizdiği halkaların gittikçe küçüldüğünü bilirim. Yapacağı ilk saldırıyı muhtemelen geçiştireceğim halde bu başarısızlığın onu yıldıramayacağını da bilirim. Saldırıları gittikçe sıklaşacak ve sonunda güçsüz savunma olanaklarını

yokedince, güçlü çeneleri vücudumdan kısa bir parça koparacaktır. Görünmez sinyallerle çekilen öbür köpek balıkları da çevreye doluşacak ve ortalık delice bir açlığın, karşı koyulmaz kuvvetin ve korkunun kaynaştığı kanlı bir hal alacaktır, çünkü açık denizlerin köpek balıkları için hayat budur.

Ölüm Makinesi :

İnsanoğlu varlığını tehdit eden hayvan ve böceklerin büyük bir çoğunluğunu dünya yüzünden silmeyi başarmıştır. Fakat köpek balığının böyle bir sondan asla korkusu yoktur. Bütün köpek balığı cinsleri yaşadıkları ortama mükemmelen uyarlar. Sayılarının pek çok olması tamamen ortadan kaldırılmalarını, imkânsız olmasa bile, son derece güçlendirmektedir. Bu da demektir ki denizlerin muhteşem canavarı köpek balığı hâlâ insanoğlunun kontrol dışındadır.

Ne zaman denizlerin yüzeyinde veya altında bir işe kalkışsanız —buzlu okyanus sularında, büyük derinliklerde ve hattâ nehir ağızlarında— ona rastlamanız mümkündür. Her türü, 50-60 cm. boyundaki en küçükleri bile tehlikeli veya öldürücü olabilir. Dünya denizlerinde ilk köpek balıklarının ortaya çıkmasından bu yana tam 400 milyon yıl geçtiği halde, henüz tek bir insan tarafından taşınabilecek ve köpek balıklarına karşı kullanılacak bir savunma aracı bulunamamıştır.

Köpek balığının ne derece korkunç bir ölümlü makinesi olduğuna, çelik koruma kafesimizin içinde, bir kaç metre öteden, bir çok kere şahit olmuşuzdur. Avına saldırıp gövdesinden bir parça koparması nefes kesici bir sahnedir. Çenesi uzun burnunun epey alt gerisinde olduğu halde, bu durum ısırma engelmez. Çenesini açınca, alt çene kemiği ileri doğru uzanırken, burnu da gövdenin eksenine ile bir dik açı yapana kadar geriye ve yukarı çekilir. Bu durumda ağız kafanın altında değil önünde yer alır. Keskin ve parlak dişlerle dolu bir kurt kapanını andırır.

Köpek balığı bu garip mekanizmasını avının etine gömer ve gövdesinin ağırlığını kullanarak bir iki hareket ile eti koparır. Bu hareketlerin gücü öyle fazladır ki koskoca bir parçanın koparılması için bir kaç saniye yeterlidir. Uzaklaştığında avının vücudunda gayet belirli ve derin bir yara görürsünüz. Bu sahneyi izlemek insanın tüylerini diken diken eder.

Denizin Av Köpekleri:

Tabiat ananın insan hayalini en fazla etkileyen sırlarından biri de hayvanlar arasındaki haberleşmedir. Deniz yaratıkları, yaşadıkları sıvı ortam içinde, duyulabilecek hiç bir ses oluşturmadan hareket etme özelliğine sahip yegâne canlılardır. Buna rağmen tamamen sessiz bir hücumu önceden sezme veya sessizce geçip giden bir hemcilerini farketme yeteneklerine sahiptirler. Çünkü suda hareket eden gövdeler belirli basınç dalgaları oluştururlar. Köpek balığının gözünden kuyruğuna kadar uzanan ince bir sinir kanalı özellikle bu basınç dalgalarını algılamak ve yorumlamakla görevlidir. Çoğu kez, bir dalgıcın elleri ile yaptığı sert ve seri hareketlerin yarattığı kuvvetli basınç dalgalarını yakalayıp ortaya çıkan köpek balıkları görmüşümdür.

Tahmin edebileceğiniz gibi suda kokular pek hissedilmez, fakat köpek balıkları hayret verici bir şekilde millerce ötedeki kokuyu alıp hiç yanılmadan kaynağına ulaşabilmektedirler. Deniz altında zıpkını ile avladığı balığı kemerine takıp avına devam eden balık adam köpek balıkları için bulunmaz bir avdır. Bu canavarlara eski çağlarda «denizlerin av köpekleri» denilmesi gayet yerindedir.

Köpek balığı hakkında en yanıltıcı ve belki de en tehlikeli yargılardan biri de bu canavarın görme yeteneğinin zayıf ol-

duğudur. Halbuki gerçek tamamen tersidir. Köpek balıkları pek uzakları görebilecek ve çeşitli şekilleri ayırdedebilecek güçlü görme yeteneklerine sahiptirler. Bu özelliği Afrika açıklarında daldığım zaman en belirli şekliyle gördüm. Hiç hareket etmeden bir sığılıkta yatıyordum, benden epey uzakta bir köpek balığı gözüme çarptı. Solunum cihazımdan çıkan hava kabarcığı seslerinin mercan kayalarına vuran dalgaların sesi ile karıştırılması için bu sığılığı seçmişim. Bir ar a suya giren güneş ışınlarını incelemeye başlamışım. Basit bir içgüdü ile mi yoksa çevremde bir hareket farketmişimden mi bilmiyorum, birden köpek balığını gördüğüm yöne döndüm. Ve o anda vücudumun bütün adaleleri kasıldı. Canavar 10 m. ötemden bir roket gibi üzerine geliyordu.

Üzerinize dimdik gelen köpek balığının görünüşü pek gariptir; bu açıdan canavar pek heybetli görünür. Yarı açılmış ağız, eşit aralıklı üç kanadı korkunç görünüşünü bir kat daha korkunçlaştırır. Canavar bir metre kadar yanıma yaklaşınca kendimi korumak için elimi hızla salladım. Dönüp sonsuz derinliklere doğru uzaklaştı. Ne bir ses, ne de bir koku vardı; demek ki köpek balığı uzaktan beni görüp öyle hücumu geçmişti.

Başka Dünyaların Kuklaları:

Köpek balıklarının sesleri gayet iyi duydukları şüphe götürmez bir gerçektir. Edinilen tecrübeler su altındaki zil veya dalgıç seslerine tepki gösterdiklerini ortaya koymuştur. Tepkileri de epey ilginçtir, çünkü dalışlara yeni başlayan balık adamlara verilen «yaklaşan bir köpek balığı görürsen ellerini çırp veya bağır» gibi meşhur öğütlerin hiç bir etkisi olmamaktadır. Her iki metodu da sık sık denedim ve çoğu zaman sonuç üzerime doğru ani bir saldırı oldu.

Beni en çok etkileyen köpek balıklarının delice enerjileri ve çılgınca saldırılarıdır. Öyle ki kendimi tamamen savunmasız hissedirim. Bir hemcinslerinin avından iyi bir lokma kopardığını hissedene diğerlerinin aciz ava delice saldırımları korkunçtur. Seyredenlere durdurulmaları imkânsız ve öldürücü yaratıklar olarak görünürler.

Köpek balığı bazan çıplak ve savunmasız bir dalgıçtan kaçır, bazan da çelik bir koruma kafesine saldırarak büyük bir hırsla çelik çubukları ısırır. Başka her-

hangi bir hayvana karşı gösterdiğiniz tepkiler o hayvanın davranışlarını çeşitli yönlerde etkiler. Fakat köpek balığı başka bir dünyadan gelmiş, ipleri garip bir kuvvetin elinde olan bir yaratıktır. Gerçekten de başka bir dünyanın yaratığıdır, çünkü oluşumundan bu yana hiç denecek kadar az değişmiştir. Yaşadığı ortama gayet iyi uyduğu halde kimse ne yapacağını önceden kestiremez.

Bu balıkların bir yerden diğerine göç edip etmediklerini bilmiyoruz, fakat büyük bir çoğunluğun gece gündüz durmadan yüzdüğü anlaşılmıştır. Bunun iki nedeni vardır. Köpek balıklarının «hava kesesi» adı verilen ve balıkların çeşitli derinliklerde hareketsiz durmalarını sağlayan organları yoktur. Eğer yüzmezlerse batarlar. Aynı zamanda bir çok köpek balığı türünün sudaki eriyik oksijenin vücuda girmesini sağlayacak su pompalama mekanizması yoktur. Bu nedenle solunum için devamlı hareket etmeleri gerekir.

Dikkatle Herleyin :

Yapılan araştırmalar Kızıl Deniz'deki köpek balıklarının, sesinin bir kısmında belirli mercan kayalıklarını kendilerine ayırdıklarını göstermiştir. Her gün aynı noktada yapılan dalışlarda aynı köpek balıkları görülmüştür. Fakat belirli bir bölgenin belirli bir köpek balığına ait olması diğerlerinin buradan atılması anlamına gelmez. Oranın sahibi sadece efendiliğini belirtir. Hemcinsleri kendi bölgesine gözetimi altında, bıraktığı artıkları yemek için girebilirler. Eğer bu kurallara uyulmazsa ani bir savaş kaçınılmazdır.

Aç bir köpek balığı ne bulursa ısıtır. Bir tahta parçası, bir motorun pervanesi veya başka bir köpek balığı onun için farksızdır. (Deneyler sadece ölü köpek balıklarından çıkan kokunun diğerlerini kaçırdığını göstermiştir.) Fakat iştahları çabuk kapanır. Yedikleri bir öğünü yemekle bir kaç hafta yaşarlar. Çünkü mideleri bir kerede yemeğin küçük bir bölümünü hazmeder; geri kalan kısım daha sonra kullanılmak üzere olduğu gibi durur.

Bir dalgıç için köpek balıklarından korunmanın en iyi yolu yavaş yavaş ve sessizce yüzüp ani hareketlerden kaçınmaktır. Eğer köpek balığı kendisine doğru yüzerse paniğe kapılmamalı, su altı zipkını, fotoğraf makinesi gibi sert bir cisimle vurarak hücumu savuşturmalıdır. Kan kokusu hariç köpek balıklarını birden çılgına döndürüp saldırgan yapan etkenin veya etkenlerin ne olduğu henüz bilinmemektedir.

Tanrının Yolu :

Köpek balıkları asırlar boyu deniz kıyılarında yaşayan insanların efsane ve adetlerini gayet tabii olarak etkilemişlerdir. Fakat biraz gayri tabii olan bütün efsanelerde köpek balığı gibi bir canavarın iyiliksever bir kişiliğe bürünmüş olmasıdır. Orta derecede ilkel sayılabilecek kıyı toplumlarına yapılan ziyaretlerin hiçbirinde köpek balığından canavar diye bahsedilmemiştir. Sadece modern toplumlarda bu yaratık korkunç bir canavar, kötü ve korku salan bir hayvan olarak nitelenir.

Her iki yargı da doğru değildir. Çünkü kişinin mahvına yol açarlarsa hem hayranlık, hem de korku tehlikeli duygulardır. Bu gerçek köpek balığı gibi garip bir hayvan için gayet uygun düşer. Çocuklarına ne körükörüne köpek balığına tapmayı öğreten ne de ondan sebepsiz yere korkmalarını öğütleyen Polenezya yerlilerinin tutumu takdir edilecek niteliktedir. Böylelikle yerliler karşı karşıya buldukları tehlikeyi anlar ve gerektiğinde kendilerini koruyabilirler.

Köpek balıkları deniz altı dünyasının ve tabiat ananın en mükemmel, en güzel yaratıkları arasında yer alırlar. Bir parça korku ile bile olsa, ona mercan kayaları arasında veya derin okyanus sularında daima rastlamamız mümkündür. Yenilmez silüet mercan kayaları arasında süzülürken balıklar paniğe kapılmazlar; sessizce kenara çekilip tanrı'ya yol verirler, gözlerini de üzerinden ayırmazlar. Biz de öyle yaparız.

READERS DIGEST'ten
Çeviren : SENAN BILGIN

Fazla iktidar hırsı yüzünden düşen melekler bile oldu, fazla bilgi arzusu da insanları düşürdü; fakat şefkatin fazlası yüzünden tehlikeye giren ne bir melek ne de bir insan olmuştur.

FRANCIS BACON